

הלכות קרבן פסח פרק י

א. השובר עצם בפסח טהור הרי זה לוקה, שנאמר "ועצם, לא תשברו-בו" (שמות יב, מו); וכן נאמר בפסח שני, "ועצם לא ישברו-בו" (במדבר ט, יב). אבל פסח שבא בטמאה אם שבר בו עצם, אינו לוקה: מפני השמועה למדו "לא תשברו-בו" בטהור, לא בטמא.

ב. אחד השובר את העצם כליל חמשה עשר, או ששבר בו עצם מבעוד יום, או ששבר אחר כמה ימים הרי זה לוקה; לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו, כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה.

ג. אין חיבין אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשר, או שיש בו מוח; אבל עצם שאין בו מוח, ושואין עליו כזית בשר אינו חיב על שבירתו. הנה עליו כזית בשר, ושבר העצם שלא במקום הבשר חיב, אף על פי שהמקום ששבר פנוי מבשרו. והשובר אחר השובר בעצם אחד, לוקה. השורף עצמות והמתתן גידים, אינו חיב משום שבירת עצם.

ד. פסח שהוא נא או מבשל, ושבר בו את העצם לוקה: אפלו נפסל בטמאה ויציאה וכיוצא בהם, יש בו אסור שבירת העצם. כמה דברים אמורים, בשהיתה לו שעת הפשר, ונפסל; אבל אם לא היתה לו שעת הפשר, כגון שנתפגל במחשבת הזמן או במחשבת שנוי השם אין בו משום שבירת העצם. שבר עצם האליה אינו לוקה, שהרי אינה ראויה לאכילה.

ה. הסחוסים שהם כמו עצמים רכים, הרי אלו מתרין לאכלן. היה גדי קטן ורך, שעצמותיו רכים לא יאכל אותן, שזה שובר עצם; ואם אכל, לוקה שאחד השובר עצם קשה, או השובר עצם רך. זה הכלל: כל שנאכל בשור הגדול אחר שיתבשל הוא שמתר לאכל כנגדו מן הגדי הרך אחר צליתו, כגון ראשי כנפים והסחוסים.

ו. גידין הרפין שסופן להקשות אף על פי שהן ראויין לאכילה עתה, ונאכלין בפסח אין נמנין עליהן. ונמנין על מוח שבראש, מפני שיכול להוציאו בלא שבירת עצם; ואין נמנין על מוח שבקלית, והוא העצם הסתום משני ראשיו שהרי אינו יכול להוציאו, אלא בשבירת עצם.

ז. כשאדם אוכל את הפסח, חותך את הבשר ואוכל, וחותך את העצמות מן הפרק, ומפרקן אם רצה; וכשיגיע לגיד הנשה, מוציאו, ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות, שיוצאין בשעת אכילה שאין מנקין אותו כשאר הבשר, ואין מחתכין אותו, אלא צולין אותו שלם. ואם חתכו חתכות חתכות, כשר והוא, שלא יחסר אבר.

ח. וצריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר, שנאמר "לא-תותירו ממנו, עד-בקר" (שמות יב, ט); וכן בשני נאמר, "לא-ישאירו ממנו עד-בקר" (במדבר ט, יב). ואם השאיר ממנו, בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה; ואינו לוקה על לאו זה שהרי נתק לעשה, שנאמר "והנתר ממנו עד-בקר, באש תשרפו" (שמות יב, ט).

ט. כשמקריבין את הפסח בראשון, מקריבין עמו שלמים ביום

אַרְבַּעַה עָשָׂר מִן הַבָּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן, גְּדוּלִים אוֹ קְטָנִים, זָכָרִים אוֹ נְקֵבוֹת, כָּכָל זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרֵאת חֲגִיגַת אַרְבַּעַה עָשָׂר; וְעַל זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה, "וַיִּזְבַּחַתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ, צֹאן וּבָקָר" (דְּבָרִים טז, ב).

י. אֵימָתִי מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה זוֹ, בְּזִמְנָן שֶׁהוּא בָּא בַּחֹל וּבְטַהֲרָה וּבְמוֹעֵט. אָבֵל אִם חָל יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לַהֲיוֹת בַּשַּׁבָּת, אוֹ שָׁבָא הַפֶּסַח בְּטַמְאָה, אוֹ שֶׁהָיוּ הַפְּסָחִים מְרַבִּים אֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאֵין מְקַרִּיבִין אֶלָּא הַפְּסָחִים בְּלִבָּד.

יא. חֲגִיגַת אַרְבַּעַה עָשָׂר רְשׁוּת, וְאֵינָה חֻבָּה; וְהִיא נֶאֱכָלֶת לְשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, כָּכָל זִבְחֵי שְׁלָמִים. וְאָסוּר לַהֲנִיחַ מִבֶּשֶׂר חֲגִיגַת אַרְבַּעַה עָשָׂר לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא-יִלִּין מִן-הַבֶּשֶׂר, אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבָּקָר" (דְּבָרִים טז, ד); מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזֶּה אֲזַהֲרָה לְמַנִּיחַ בֶּשֶׂר חֲגִיגַת אַרְבַּעַה עָשָׂר לַיּוֹם שֶׁשָּׁה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱמַר "לַבָּקָר", עַד בָּקָר שְׁלִישִׁי הַשְּׁנִי. וְהַמּוֹתֵיר, אֵינוֹ לוֹקָה; אֶלָּא יִשְׁרָף הַנוֹתֵר מִמֶּנָּה, כְּשֶׁאֵר הַנוֹתֵרִים.

יב. בֶּשֶׂר חֲגִיגָה שֶׁעָלָה עִם הַפֶּסַח עַל הַשְּׁלַחֵן, וְכָל הַתְּבַשִּׁילִין הָעוֹלִים עִמּוֹ עַל הַשְּׁלַחֵן מִתְּבַעְרִין עִמּוֹ, וְאֵינָן נֶאֱכָלִים אֶלָּא עַד חֲצוֹת פֶּסַח עֲצֻמוֹ: גִּזְרָה, מִפְּנֵי הַתַּעֲרֹכֶת.

יג. מֶה בֵּין פֶּסַח רִאשׁוֹן, לְפֶסַח שְׁנִי: הָרִאשׁוֹן אָסוּר בְּחִמְץ בָּבֵל יֵרָאֶה וּבָבֵל יִמָּצָא, וְאֵינוֹ נִשְׁחָט עַל חִמְץ, וְאֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ חוּץ לַחֲבוּרָה, וְטֵעוֹן הֵלֵל בְּאֲכִילָתוֹ, וּמְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאִפְשָׁר שְׂיָבוֹא בְּטַמְאָה אִם נִטְמָא רַב הַקָּהֶל טַמְאָת מֵת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יד. אָבֵל פֶּסַח שְׁנִי חִמְץ וּמִצָּה עִמּוֹ בְּבֵית, וְאֵינוֹ טֵעוֹן הֵלֵל בְּאֲכִילָתוֹ, וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לְבֵית אֲכִילָתוֹ, וְאֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאֵינוֹ בָּא בְּטַמְאָה. וְשְׁנֵיהֶם דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וְטֵעוֹנִין הֵלֵל בְּעִשְׂתָּן, וְנֶאֱכָלִין צְלִי בְּבֵית אֶחָד עַל מִצָּה וּמְרוֹר, וְאֵין מוֹתִירִין מֶהֵן, וְאֵין שׁוֹבְרִין בָּהֶן אֶת הָעֶצֶם.

טו. וְלָמָּה לֹא יִשּׁוּהַ הַשְּׁנִי לְרִאשׁוֹן לְכָל הַדְּבָרִים, מֵאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר "כָּכָל-חֻקַּת הַפֶּסַח, יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ" (בַּמִּדְבָּר טז, יב) לְפִי שֶׁפֶּרֶשׁ בּוֹ מִקְצַת חֻקּוֹת הַפֶּסַח, לָלַמַּד שֶׁאֵינוֹ שׁוּוֹה לְרִאשׁוֹן אֶלָּא בַּדְּבָרִים שֶׁנִּתְפָּרְשׁוּ בּוֹ; וְהֵם הַמִּצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ, וְהֵם חֻקּוֹת הַפֶּסַח שֶׁכָּלֵל.

טז. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם שִׁילָקַח הַפֶּסַח מִבְּעֶשֶׂר, וְשֶׁהוּא טֵעוֹן הַגֵּעַת דָּם בְּאֲגָדַת אֶזוּב לְמִשְׁקוֹף וּלְשִׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְשִׂיאֲכָל בַּחֲפֹזִין אֵין אוֹתָן הַדְּבָרִים נוֹהֲגוֹת לְדוֹרוֹת, וְלֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא בְּפֶסַח מִצְרַיִם בְּלִבָּד.